

Péter Alexa: Tibeti népvallás és bön vallás

Tibetiek három vallása

- népvallás [*micsö*]
- bön vallás [*böncsö*]
- buddhizmus [*hlacsö*]

Népvallás

- Világkép: hármass felosztású világ
 1. föld és az alatt [*joglu*]: alsó, a kígyók világa
 2. levegő [*barcen*]: középső, a *cen* szellemek birodalma
 3. menny [*tenghla*]: felső, istenek világa
- Démonok és ártó lelkek
 - démonúzó varázslók és varázslatok,
 - démonelhárító készülék, démoncsapdák, amulettok
- Temetés
 - a közbülső állapot [*bardo*]
 - temetkezési formák, tibeti királyok temetése
 - 32 mitikus király → szellemkötél [*mutag*]
 - 8. mitikus király, Drigum Cenpo halála → bön temetési rítusok
- Élő lélek [*la*]
 - Lari
 - lélek utazása és visszahívása
 - buddhizmusban: jósdák (Necsung, Gadong, Szamje)
 - Férfi-isten [*pohla*] és Ellenség-isten [*grahla*]
 - állatáldozatok
- Irodalom: Geszár
 - 9-10. sz.: Geszár: négy égtáj királyának egyike
 - 14. sz.: Gling fejedelemség (ÉK-Tibet) → Gling Geszár
 - 17. sz.: legrégebb ismert megfogalmazása
 - a mű gerince Geszár életének epizódjai: csodás képességek, sámán praktikák
 - irodalmi és folklórváltozatok

Bön vallás

- Alapszimbólum: szvasztika [*jung-drung*]: örökkévaló változatlan
5 szín - 5 elem - 5 szótag
- Eredete: iszlám előtti iráni hitvilág legfontosabb elemei, Kelet-Afganisztán területén virágzó számtalan varázslás elemei és a tibeti népvallás elemei
- Szent nyelve: zsang-zsung
- Őshaza: Olmo lungring
- Vallásalapító: Senrab Mivo
 - Tunhuangi kéziratok: gyógyító / temetési szertartások, pap: *bönpo* / *sen*
 - legendás életrajz – Buddha, Padmaszambhava, Geszár, Jézus
 - 3 fennmaradt életrajz

- Bön korszakolása
 1. Dzol bön - samanisztikus vonások
 2. Kjar bön / dur bön - temetési rituálék
 3. Gyur bön - elméleti rendszer kialakulása, buddhista tanítások beolvasztása
- Bön elterjedése Tibetben
 - Első virágkor: 8. mitikus király halálakor: dur bön
 - Második virágkor: 2. tankirály uralkodásának idején: vallásos szövegek fordítása, hitvita
- Bön elméleti vallási rendszere - kilenc kocsi
 - Ok kocsija: 1. Jósmester, 2. Jelenségmester, 3. Varázslásmester, 4. Létmester
 - Eredmény kocsija: 5. Hívők, 6. Aszkéták, 7. Varázsigék, 8. A három idő tudása
 - 9. Közvetlen út
- Bön panteon
 - nincs rendezett panteon, eredetileg nincs istenábrázolás → buddhista hatás
 - békés és haragvó istenek
 - legfőbb istenség két aspektusa: Küntu Szangpo - férfi és Küntu Szangmo – női
 - létkerék
- Bön iratai - terma irodalom
 - Bön Kánon: *Kagyur* (140 kötet) *Lefordított kinyilatkoztatások*
Tengyur (160 kötet) *Lefordított magyarázatok*
 - Senrab Mivo életrajzai: *Összegyűjtött szútrák*
Kulcs az emlékezetnek
Ragyogás
 - *Százezer kígyószellem*
 - *Királyok származása, a bön megjelenése*
- Bön kolostorok
 - legrégebbi időkben a családfő látta el a szakrális feladatokat
 - első kolostorok építése a 11. század végén buddhista kolostorok mintájára - Menri, 1405.
 - a bön kolostori élet a buddhista gelugpa iskola tudományos oktatási rendszeréhez idomul
 - feladataik: betegek gyógyítása, esküvők, temetési rítusok levezetése, démonok elűzése
- A bön vallás vezetője, folyamatosan inkarnálódik - jelenlegi bön egyház vezetője: Pönlop Tendzin Namtag
- Bön csam tánc

Ajánlott irodalom:

Karmay, G. Samten: A general introduction to the history and doctrines of bon. In.: *The memoirs of the Toyo Bunko*, Tokyo, 1975.

Hoffmann, Helmut: *A tibeti műveltség kézikönyve*. Terebess kiadó, Budapest, 2001.

Kara György: *A köztes lét könyvei*. Európa könyvkiadó, Budapest, 1986.

Kvaerne, Per: *Bon Religion. A Death Ritual of the Tibetan Bonpos*. Brill Academic Publishers, 1985.

Kvaerne, Per: *The bon religion in Tibet. The Iconography of a Living Tradition*. Shambhala Publications, 1996.

Snellgrove, D. L.: *The nine ways of Bon - Excerpts from gZi-brjid'*. London, 1967.